

Zo ging dat ...

... in Brustem in 1682: de verkoop van hooigras bij brandender kersse

Op 8 juni 1682 bood Egidius Franciscus Schell, zoon van de toenmalige heer van Brustem, Joannes Petrus Schell, zich bij de griffie van de schepenbank van Brustem aan om daar het gras op de weilanden van zijn vader in de heerlijkheid te laten verkopen. Uit het verslag daarover dat de schepenen in hun gichtregister lieten registreren, blijkt dat het gras dat in 1682 op de weilanden van de heer van Brustem groeide in vijf loten aan de meestbiedende verkocht werd. De loten in kwestie werden het *Hemelrijk*, de *Berghof*, de *Ketelbamp*, de *Eggerswijer* en de *Braspot* genoemd. De verkoop was op voorhand bekendgemaakt in de parochiekerk en met affiches aangekondigd aan de stadspoorten en het stadhuis van Sint-Truiden, en aan de kerken van Brustem, Aalst en Rijkkel.

Het bieden verliep in twee fasen. In de eerste fase mochten de liefhebbers tegen elkaar opbieden en werd het lot voorlopig aan de hoogsteieder toegewezen. Daarna werd een muntstuk zodanig in een kaars vastgezet dat het er na het aansteken van de kaars en het wegsmelten van een weinig was of kaarsvet uit zou vallen. Ondertussen konden de liefhebbers zich bezinnen en bedenken of zij al dan niet meer zouden gaan bieden dan het voorlopig hoogste bod. De tweede fase van het bieden kon beginnen zodra de kaars was aangestoken. Opdat het bieden in die tweede fase zou vooruitgaan, was bepaald dat het lot zou worden toegewezen aan de diegene die het hoogste bod zou hebben uitgebracht op het moment dat de munt uit de brandende kaars zou vallen. Mocht het gebeuren dat er op

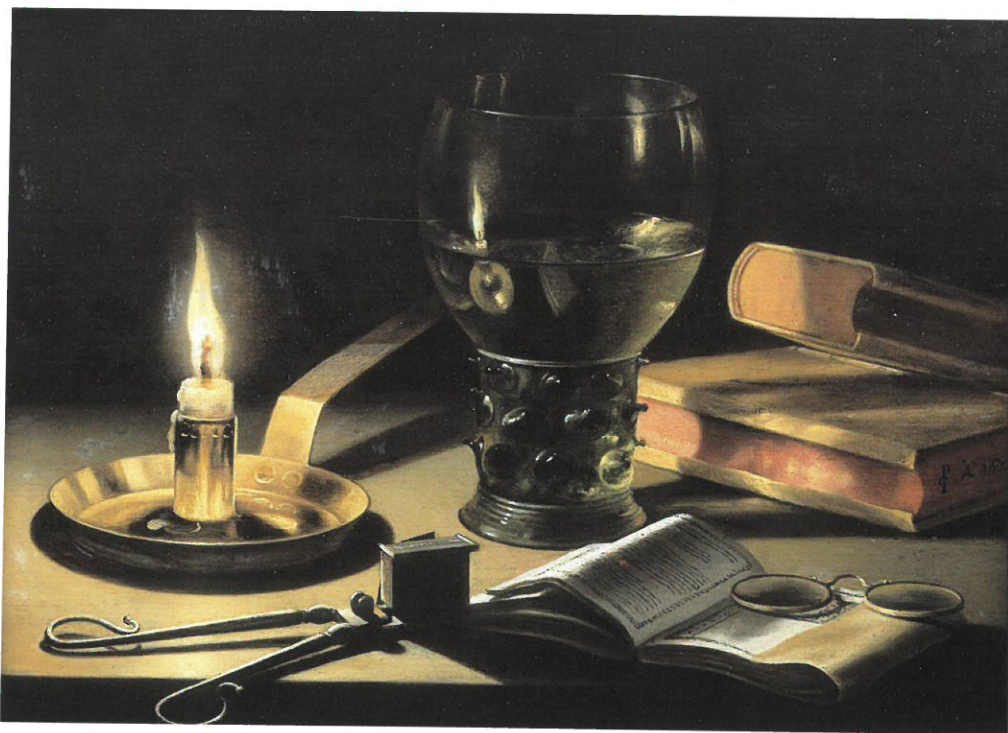
het moment dat de munt viel *twee oft meer personen tsamen spracken*, en er niet uitgemaakt kon worden wie precies het laatste bod had uitgebracht, moest de munt opnieuw in de kaars gestoken worden, terwijl het tot dan toe hoogste bod bleef gelden (art. 4).

Om geldig te zijn moest een bod op een van de grote loten – het Hemelrijk (*volgens fame vier bonder oft meer*) en de Berghof (*groot volgens fame drij bonder*) – minstens twee guldens hoger liggen dan het vorige. Een bod op een van de drie kleinere loten – de Ketelbamp, de Eggerswijer (*groot twelf roijen*) en de Braspot – moest minstens tien stuivers hoger zijn dan het voorgaande¹ (art. 1).

De koopprijs moest in drie schijven, telkens een derde van het hoogste bod, betaald worden. De eerste schijf moest onmiddellijk na de toewijzing betaald worden, *prompteleijck naer het vallen des pennincx*, de tweede schijf moest betaald worden voordat het eerste hooi mocht *ingedaan* worden, en het laatste derde moest pas betaald worden *naer het genot van den achtermaet*, als de koper ook de tweede snede had ingehaald of – in het geval hij er de voorkeur aan gaf het nagras door zijn dieren te laten afgrazen – voordat hij zijn dieren op het weiland liet komen (art. 2). Kopers kregen de waarschuwing mee dat, indien zij zouden inhooien zonder het tweede derde-deel van de koopprijs betaald te hebben, zij zich blootstelden aan gerechtelijke vervolging, dat het achterstallige geld op

¹ Tijdens het ancien régime werden prijzen uitgedrukt in guldens, stuivers en oorden. Een gulden was 20 stuivers waard, en in een stuiver gingen 4 oorden. 10 stuivers was dus vier keer minder dan 2 gulden.

hun bezittingen zou verhaald worden en dat zij daardoor hun recht op het nagras verloren (art. 4). Enkel wanneer *eenighe militaire troppen* schade zouden aanrichten aan gras of hooi, kon de koper aanspraak maken op een vermindering van de koopprijs. In dat geval moest hij binnen de drie dagen na de feiten de verkoper inlichten, zodat die het weiland door deskundigen kon laten *visiteren* om de schade vast te stellen (art. 2). Bovenop de koopprijs moesten de kopers ook de kosten van de openbare verkoop betalen. Die bedroegen drie gulden en tien stuivers voor de grote loten en één gulden en tien stuivers voor ieder van de drie kleine loten. Daarin waren begrepen de vergoeding voor de schepenen, voor de griffier die het schrijfwerk verrichtte (tien stuivers) en voor de gerechtsdienaar die de openbare verkoop had aangekondigd en de aanplakbrieven verspreid (vijf stuivers) (art. 4).

De koper was zelf verantwoordelijk voor het omheinen of bewaken van het weiland om te voorkomen dat andermans dieren er schade zouden aanrichten (art. 3).

De strenge betalingsvoorwaarden schrokken de liefhebbers niet af. Het hooi dat de weilanden zouden opleveren kon overigens niet gemist worden als wintervoer voor de runderen. Het gras van het Hemelrijk werd voor 18 *pattacons* of 72 gulden verkocht aan de *proest* van Kortenbos. Nadat Peter Sweldens in de eerste fase van het bieden met 17 *pattacons* het hoogste bod had uitgebracht, overbood de proost hem toen de kaars aanging. De proost en zijn confrater, kanunnik Vanherck van de abdij van Averbode, betaalden ter plekke ieder drie *pattacons*, zodat een derdedeel van de koopsom voldaan was². Toen de kaars aan ging voor het tweede lot, overbood Polus Sweldens Albertus Hicke met een halve *pattacon*, en bracht

met 11,5 *pattacons* of 46 gulden het hoogste bod uit op het gras van de Berghof. De kleine loten van de Braspot en de Ketelbamp waren voor Guillam Bollin, die daar respectievelijk 13,5 en 18 gulden voor veil had. Voor de Braspot had Bollin Polus Stas moeten overbieden toen de kaars aan ging. Voor de Ketelbamp had hij zelf in de eerste fase al het hoogste bod uitgebracht, waarna niemand nog een hoger bod uitbracht terwijl de kaars brandde. Met een bod van 15,5 gulden haalde Aert Houbrechts het gras van de Eggerswijer binnen, waarna er tijdens het branden van de kaars ook geen tegenbod meer werd uitgebracht.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Archief van de schepenbank van Brustem*, nr. 59, f° 208v°-210r°.

Proclamatie ende vercoop van maijgras op die weijden affcomende van die eed. vrouwe van Brusthem, deur den eedelen heere Schell, heere deser heerlijkheit Brustem etc.

Op den achsten junij 1682 voor ons scholtus ende schepenen der vrijheijt Brusthem, is gecomparert in judicio den eed. heere Egidius Franciscus Schell, denwelcken heeft in den name van sijnen heere vadere, heere deser vrijheijt, voor ons geexhibert dese naervolgende proclamatoriale conditien, versuckende het gras van eenighe weijden in die selve conditie geexprimert, voor u heeren bij brandender kersse int vallen des pennincx aen den miestbiedende verkocht ende in hoijden van wet geleijt te worden.

Conditien ende voorwaerden waerop den eedelen heere Joannes Petrus Schell, heere der vrijheijt Brusthem, deur sijnen heere soene Egidius Franciscus sal bij voorgaende publicatie in dese kercke gedaen, alsoock bij affictie van biletten,

² Een *pattacon* is een grote zilveren munt, ter waarde van 4 gulden.

soo op die porten der stad Sintruijden, stadthuys aldaer, die kerke alhier, Rijckel ende Aelst, per Daniels dienaer ut refert, vercoopen bij brandender kersse aen den miestbidende in het vallen van den penninck, het gras op dese naervolgende weijden uijtgewasschen ende uuijt te wasschen.

Ierst den coope uijterhant aen den meestbidende weghgegeven sijnde, sal men den penninck voor een ieder in den kersse stecken, ende sal ieder hooginge oft quitinge doen tot profeyjte des heere begevers op het Hemelreijck, ende Berghoff twee guldens Brabants eens, ende opden Ketelbamp, den Eggersweijer ende Braspot thien stuijver Brabants eens.

Is conditie dat den lesten quijtere sal gehauden sijn op den coope van sijn gras promptelijck naer het vallen des penninck te tellen die derde parte seijns coops, ende aeler hij tselve sal meughen indoen noch een derde parte, ende die reste naer het genot van den achtermaet, op pene van 't selve als seijn eijghen ten allen teijden te meughen aen te hauden ende aen te slaen.

Item oft iemant den achtermaet deur die biesten liet uijtwelijden, sal in dien gevalle die resterende derde parte voor het intreden der selve biesten betalen, ende oft aen het voorgras oft naergras deur eenighe militaire troppen eenighe schade overquame, sal den quijtere naer proportie gratie genieten, mits die selve binnen drij daghen te condighen om te visiteren. Ten derden dat den lesten quijtere sal gehauden seijn op sijnen coste ende laste die weijde die hij sal gequeten hebben, te doen vreden voor het inloepen der biesten, oft die selve gade te slaen.

Ten vierden sal gehauden seijn te betalen sonder aen sijnen coope te corten, voor schepenenrechten deser proclamatie, te weten voer het Hemelreijck ende den Berchhoff ieder drij guldens thien stuijvers, ende die andere ieder dertich stuijver, inbegrepen voor het schrijven der biletten, conficieren ende registreren deser conditie thien stuijvers, ende aen den dienaer vijff stuijvers.

Item oft int vallen des penninck een, twee oft meer persoonen tsamen spracken, soodat er dubie viele wie dat den lesten quijtere waere, in sulcken gevalle sal men den penninck andermael in den kersse herstecken ende allen quijtingen sullen goet blijven.

Item lesten oft iemant hem vervorderden te queijten sonder sijne voors. coope ende conditie te hebben voldaan, sal men 't selve verhaelen aen sijnen persoon ende goederen, met prompte ende parate executie als princepenningen ende gabellen, ende sal daerenbovens vervallen van sijn recht dat hij is hebbende tot het naergras van sijne gequetene weijde.

Den coope van het Hemelrijck heeft Peeter Sweldens voor seventhien pattacons, volgens fame vier bonder oft meer, ende is int vallen van den penninck als miestbidende verbleven aen den eerw. heere proest van den Cortenbosch, voor ende om achtien pattacons. Solvit den voors. heere aen den heere begevete drij pattacons. Canonicus van Herck oock drij pattacons. Den coope van den Berchhoff heeft genomen Albertus Hicke voor elleff pattacons, groot volgens fame drij bonder, ende is als lesten quijtere verbleven aen Polus Sweldens voor elleff pattacons ende eenen halven.

Den coope van den Braspot heeft genomen Polus Stas voor twelf gulden, ende verbleven aen Guillam Bollin voor derthien gulden ende eenen halven. Solvit Bollin die derde parte deser voors. somme.

Den coope van den Eggersweijer, groot twelf roijen, heeft Aert Houbrechts, ende is den selven verbleven voor veijffthien gulden thien stuijver, solvit Bollin in name van Houbrechts die derde parte deser voors. somme.

Den coope van den Ketelbamp heeft Guillam Bollin, ende is den selven verbleven voor achtien guldens, solvit Bollin die derde parte deser voors. somme.

Rombout Nijssen

Heemkunde Limburg is er voor U

Wij maken graag promotie voor al uw initiatieven.
Laat ons uw kringactiviteiten weten.
Wij hebben er een plaatsje voor in ons tijdschrift en op onze website.
Wij besteden ook graag aandacht aan uw nieuwste publicatie.

Teksten en foto's kunnen (liefst digitaal) gestuurd worden naar:

Raymond Lambie
Gijzenveldstraat 43, 3690 Zutendaal
Tel: 089/71 64 45

Email: voorzitter@heemkunde-limburg.be
raymond.lambie@pandora.be

